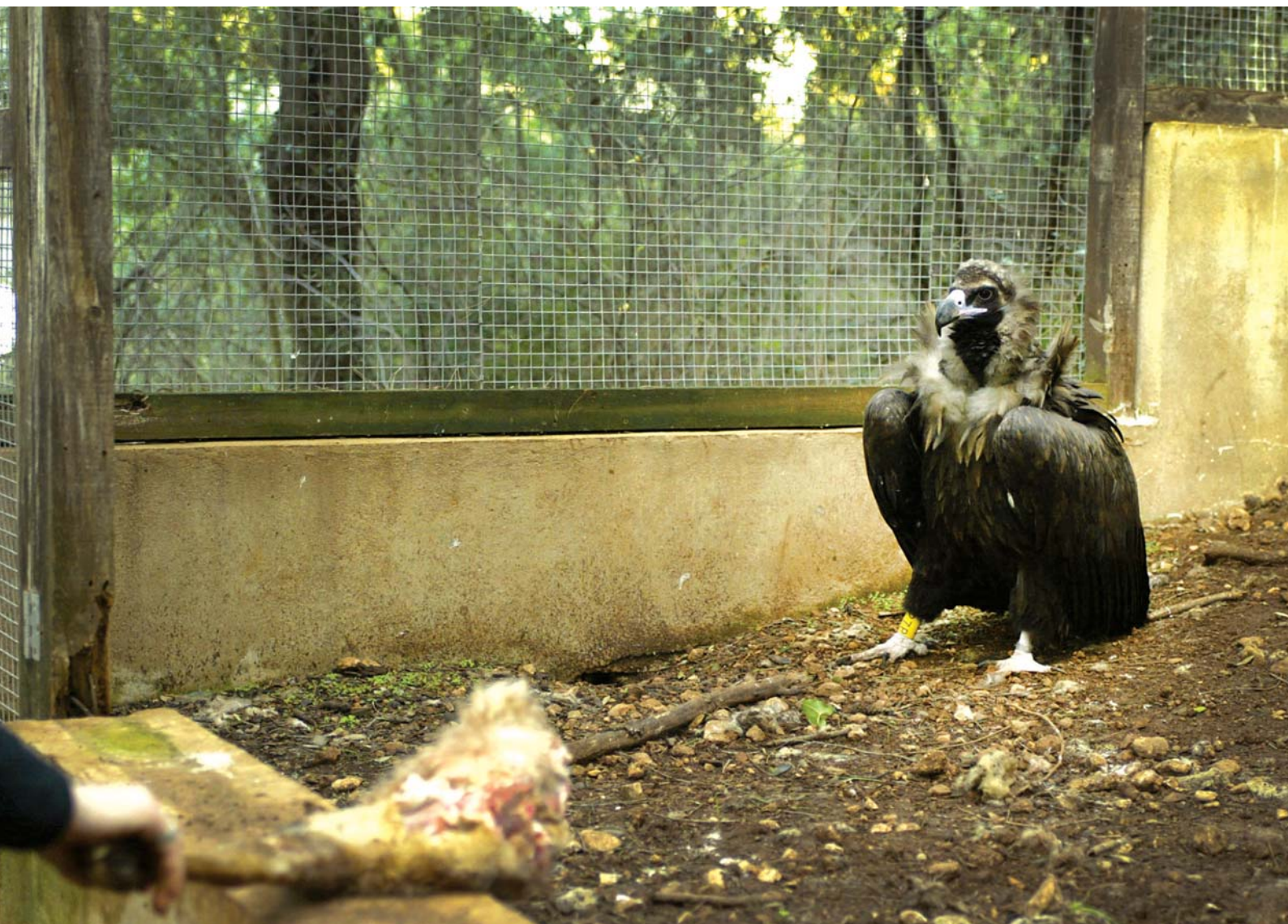

VETERINÀRIA

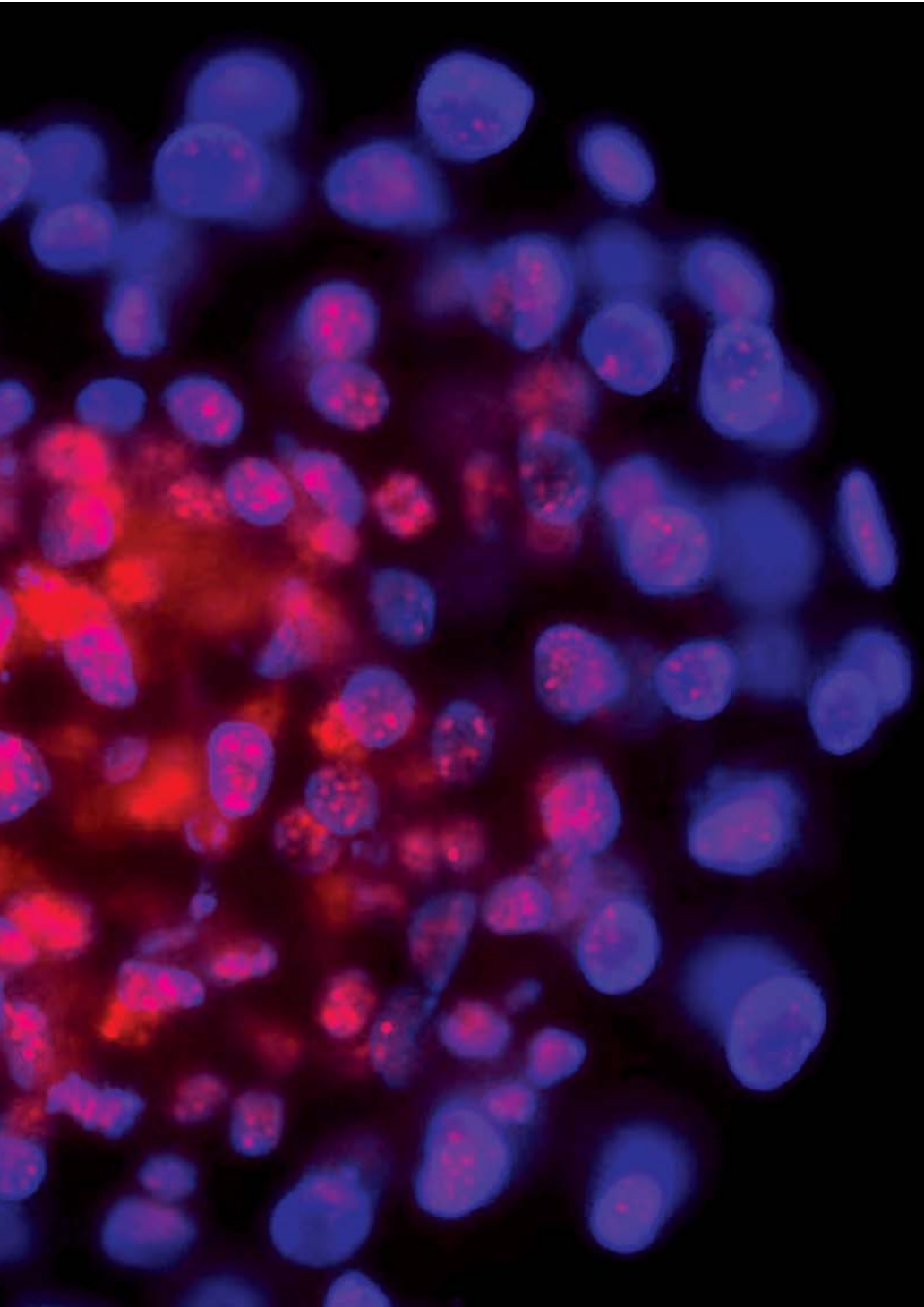

El COVIB i la Fundació Voltor, de la mà per combatre l'ús de verins

Primer cas de 'West Nile Virus' en humans a Espanya
Assessoria: Instal·lació de videocàmeres a les clíniques

Sessió informativa sobre prevenció de riscos laborals a clíniques veterinàries

AVEPA # seguretat alimentària # VSF # cas clínic # els nostres centres # perfil # actualitat # art al COVIB

MALLORCA

C/ Esperanto, 8
07198 Son Ferriol
Tel. 971 42 61 72

C/ Vázquez de Mella, 7
07630 Campos
Tel. 971 65 62 62

Pl. des Fossar, s/n
07510 Sineu
Tel. 971 52 10 80

MENORCA

C/ dels Bijuters, 36,
parcel·la 11
07760 Ciutadella
Tel. 971 38 47 45

EIVISSA

Av. d'Espanya, 49, 3r
07800 Eivissa
Tel. 971 19 55 68

ibabsa
Institut de Biologia Animal de Balears

www.ibabsa.net

editorial

sumari

AVEPA: Congrés Nacional • Cursos •

Coneguem els nostres socis 4

Seguretat alimentària 5

Veterinaris Sense Fronteres • Pintura al COVID 6

Perfil col·legial: Antoni Perelló 7

Portada: El COVID lluitarà per eradicar la
col·locació de verins en el medi natural 8

Col·legi • Cas clínic: Presentació 12

Actualitat: Curs d'identificació equina • Breus 14

Actualitat: Arriba el Virus 'West Nile' 15

Actualitat: Xerrada prevenció riscos laborals •
Conveni • Eliminació de residus d'origen animal 16

Ibabsa: El laboratori de Bromatologia 17

Els nostres centres veterinaris: Veterclínic 18

Veterinaris Jubilats • H^a de la Veterinària 20

Assessoria Jurídica 21

Cas clínic: Resolució 22

Per responsabilitat

La responsabilitat social corporativa és un concepte que de mica en mica han d'anar incorporant les organitzacions, i entre elles els col·legis professionals: hem sorgit de la societat civil, a la que hi pertanyem, i també a la que ens devem, i per això hem d'implantar accions de retorn de tot allò que la societat ens dona. Amb aquesta vocació de servei a la comunitat, el COVID inicia el seu camí en aquest camp mitjançant diferents accions i, especialment, amb les que repercuteixen sobre la Salut de la població i el benestar animal. Avui vos presentam l'acord de col·laboració entre el nostre col·legi i el Fons per la Conservació del Voltor Negre, dirigit a lluitar contra l'ús de verí al nostre territori.

La problemàtica del verí és molt preocupant i les seves conseqüències absolutament devastadores: morts d'animals silvestres, moltes vegades d'espècies protegides i en perill d'extinció, així com afectació d'animals domèstics i peridomèstics; un drama amb una important vessant ambiental i, fins i tot, humana quan l'enverinament afecta a un dels nostres cans o moixos i que, a més a més, suposa un important risc per a les persones i en especial per als infants.

L'acord signat permetrà a tots els veterinaris contribuir contra aquesta pràctica simplement desenvolupant la seva feina habitual: disposaran dels mitjans per notificar els casos d'enverinament que es presentin a la seva consulta, així com de la informació i material necessaris per educar als seus clients i ajudar-los en totes aquelles accions que vulguin emprendre quan el seu animal pateixi aquest problema. Són petites passes que, sense cap dubte, ens faran avançar molt de camí en la lluita contra aquesta pràctica.

Per altra banda, el 20 de setembre es va publicar la modificació de la normativa nacional sobre medicaments veterinaris, que afecta especialment a tots els aspectes relacionats amb l'actuació i obligacions dels professionals veterinaris, i que ha estat el resultat d'àrdues i intenses negociacions entre el MARM (Agricultura) i el Consejo General de Colegios Veterinarios. A diferència de l'anterior normativa, aquest text reflexa la realitat de la pràctica veterinària i facilita els tràmits de prescripció segons el destí de l'animal tractat, i de forma implícita, reconeix la importància del paper sanitari dels veterinaris.

Edita: Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears (COVID). **Direcció veterinària:** Francesc Solà. **Direcció periodística:** Joan Sans - Dirkom. **Consell editorial:** Jesús Martínez, Lluís Riera, Mireia Mayol, Jorge Cañellas, José Manuel Alanzor i Marc Sánchez. **Fotografia:** Jaime Reina. **Publicitat:** COVID (Cecilio Metelo, 14 2ºD - Tel: 971 71 30 49). **Impressió:** Gràfiques Planisi. **Dipòsit legal:** LE-920-1998

El Comitè de Redacció recorda als col·laboradors de la revista que poden utilitzar tant el català com el castellà en l'elaboració dels seus articles.

Veterinària no es fa responsable ni s'identifica amb les opinions que els seus col·laboradors expressen a través dels treballs publicats. Reservats tots els drets.

Prohibida la reproducció total o parcial de qualsevol informació gràfica o escrita per qualsevol mitjà sense el permís escrit del Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears.

Presentats els darrers avenços del sector

Barcelona acollí entre el 30 de setembre i el 3 d'octubre el 45è Congrés Nacional d'AVEPA i la 4ª edició del Southern European Veterinarian Conference (SEVC)

Més de 2.800 delegats en el programa científic del Congrés, 106 empreses col·laboradores i més de 1.500 participants en l'exposició comercial del Congrés, entre visitants i representants d'empreses comercials, es reuniren entre el 30 de setembre i el 3 d'octubre a Barcelona per prendre part en el 45è Congrés Nacional d'AVEPA i la 4ª edició del SEVC, una cita imprescindible per a qui vulgui estar al corrent de l'evolució de la professió i del sector veterinari. El programa científic distribuït en 9 sales de conferències fou el marc en què 80 ponents nacionals i estrangers, grans o noves figures de la ciència i de la clínica veterinària, pogueren compartir amb els assistents les seves experiències clíniques. Des de sales de ponències dissenyades per reconegudes institucions científiques internacionals com la *International Society of Feline Medicine* o la *North American Veterinary Conference*, pas-

sant per sessions diàries de ponències sobre gestió i administració de centres veterinaris, o per més de 16 hores de conferències sobre animals exòtics, gairebé totes les especialitats d'interès en clínica varen tenir el seu protagonisme en l'esdeveniment.

Però l'aportació científica també provinqué dels propis delegats, amb 125 comunicacions lliures en format pòster que varen ser acceptades per a la seva presentació, confirmant l'alt grau d'interès d'aquest tipus de participació.

Un comentari al marge mereix l'èxit obtingut en la convocatòria dels tallers del Congrés. Amb una ocupació rècord del 98% de les places ofertes, els 9 tallers presentats al Congrés demostraren ser l'opció perfecta per als més de 200 veterinaris que volgueren formar-se en noves tècniques i amb la utilització de nous

equipaments de forma pràctica i mitjançant la realització de procediments mèdics i quirúrgics de forma individual. Aquests tallers, que han anat des de la utilització de l'anestèsia loco regional per al bloqueig de nervis perifèrics, fins a tècniques quirúrgiques en tortugues de terra, passant també per la realització de pràctiques de citologia o del diagnòstic radiogràfic de patologies toràciques complicades, varen ser dirigits per experts nacionals i espanyols en les diferents tècniques, i aquestes foren transmeses en forma que podran ser aplicades de forma immediata en la clínica diària. Així mateix, l'interès que a nivell internacional desperta aquest congrés congregà a més de 800 delegats internacionals, procedents principalment de països Europeus (UK, Portugal, Holanda, Polònia, França y Alemanya), els quals varen gaudir especialment de la festa de benvinguda internacional.

Amàlia Agut duu a Eivissa el taller de radiologia abdominal

Dins el cicle de formació continuada d'AVEPA

El passat 4 de setembre es va realitzar el 'Taller de Radiologia abdominal' a Eivissa. Una dotzena de veterinaris es reuniren a l'hotel Playa Real d'Eivissa-Talamanca per atendre les explicacions que sobre el tema oferí Amàlia Agut, llicenciada i doctora en Veterinària per la Universitat de Saragossa i diplomada pel Col·legi Europeu de Diagnòstic per Imatge. La veterinària, actualment catedràtica del departament de Medicina i Cirurgia Animal i responsable del servei de Diagnòstic per imatge de l'Hospital Clínic Veterinari de la Universitat de Múrcia, va realitzar una completa introducció sobre la inter-

Foto cedida per AVEPA.

pretació de radiografies d'abdomen, i presentà diverses aplicacions pràctiques en casos clínics. El curs complí de sobres amb les expectatives que havia generat.

Foto cedida per AVEPA.

Curs de medicina felina a Maó

Llibertat Real tancà a Menorca el curs de medicina felina que havia iniciat a Mallorca i que per juny havia seguit a Eivissa. En col·laboració amb el grup d'estudi de medicina felina GEMFE i el COVIB, la veterinària parlà sobre el maneig de l'estrès a la clínica felina, de cures intensives i UCI felina, de malaltia renal i de revisió de malalties infeccioses. La tancada fou el 3 de juliol a l'hotel Capri.

Los subproductos de origen animal no destinados al consumo humano (SANDACH)

Jesús Martínez

Bajo la denominación de Subproductos de origen animal no destinados al consumo humano se engloban los cuerpos enteros o partes de animales, y los productos de origen animal o productos obtenidos a partir de animales, que no están destinados al consumo humano. Se generan en su mayoría a lo largo de todo el proceso de la cadena alimentaria humana y animal, principalmente durante el sacrificio de los animales para el consumo humano, la elaboración de productos de origen animal, y la eliminación de animales muertos o la aplicación de medidas de control de enfermedades.

Entre los subproductos se encuentran los cadáveres de animales de granja (rumiantes, porcinos, aves,...), los materiales especificados de riesgo o MER, los decomisos y partes de animales que se desechan en los mataderos, los subproductos generados en la elaboración de productos destinados a consumo humano, los productos de origen animal o productos alimenticios que los contengan que ya no se vayan destinar al consumo humano por motivos comerciales, los alimentos para animales de compañía o los piensos que contengan productos de origen animal que tampoco se destinen a la alimentación animal, los cadáveres de animales de compañía, y así una larga lista de productos que se encuentran recogidos en la normativa europea que los regula desde el punto de vista sanitario.

Por su naturaleza y origen se considera que constituyen un riesgo potencial para la salud humana, la salud animal y el medio ambiente, por lo que este riesgo debe controlarse, bien canalizando estos productos hacia medios de eliminación seguros, bien utilizándolos para diversos fines a condición de que se apliquen medidas estrictas que reduzcan al mínimo los riesgos sanitarios. Así, el Reglamento del Consejo y del

Parlamento Europeo nº 1774/2002, establece las normas sanitarias que deben respetarse en los países miembros desde que se originan los subproductos hasta que se transforman en productos seguros o se eliminan como residuos. Este Reglamento, aunque todavía es de aplicación hasta marzo de 2011, ha sido derogado por el Reglamento 1069/2009. El origen de estas normas y los preceptos que contienen vienen motivados por los problemas surgidos a raíz de las crisis originadas por los episodios de fiebre aftosa, encefalopatías espongiformes transmisibles, y presencia de dioxinas en alimentos para animales, que tuvieron sus orígenes en un uso inadecuado de ciertos subproductos.

Los subproductos se clasifican en 3 categorías, atendiendo al riesgo que pueden presentar. Así en la **categoría 1** se engloban los que pueden suponer riesgo debido a la presencia de agentes productores de Encefalopatías espongiformes transmisibles (priones) o de contaminantes medioambientales o al uso de sustancias prohibidas; en la **categoría 2** aquellos que pueden suponer riesgos microbiológicos o presencia de residuos de medicamentos veterinarios; y en la **categoría 3** quedan aquellos que se originan a partir de animales sanos. En este sentido se requiere que los operadores mantengan separados los subproductos animales de diferentes categorías si los desean utilizar para obtener otros productos y obtener un rendimiento económico.

Aparte de las consideraciones sanitarias, el Reglamento tiene como objetivo el que los subproductos puedan utilizarse siempre que sea posible reducir al mínimo los riesgos para la salud humana y la salud animal. Y sólo en el caso en el que esto no sea posible, tengan que ser eliminados como residuos en condiciones seguras. De hecho el reglamento 1069/2009 reconoce que la eliminación de todos los subproductos no es una

opción realista, dado que tendría unos costes insostenibles y entrañaría riesgos para el medio ambiente. En cambio, si se reducen al mínimo los riesgos sanitarios, redundaría en interés de todos los ciudadanos el uso seguro y sostenible de una amplia gama de subproductos animales en importantes sectores productivos, como en el farmacéutico, el de los piensos, el de los abonos y el de los cueros. Siguiendo con esta filosofía se tienen en cuenta los avances científicos y tecnológicos, sobre todo en su uso para obtener energías, y se posibilita el uso de métodos alternativos a los fijados en el Reglamento para su tratamiento. Para ello se flexibilizan los trámites actuales para la autorización de estos métodos, quedando no obstante sometidos a una evaluación previa de la Autoridad Europea de Seguridad Alimentaria (EFSA).

Una de las opciones que también se contempla en la normativa es la de que pueda permitirse el enterramiento y la incineración de subproductos in situ, en particular de animales muertos, en aquellas zonas que puedan clasificarse por los Estados miembros como remotas. En estas zonas la población animal es reducida y los establecimientos o plantas de eliminación se encuentran tan alejados que las disposiciones necesarias para la recogida y el transporte de los subproductos animales tienen un coste inaceptable en comparación con su eliminación in situ. Con esta opción la autoridad competente debe fijar un método de enterramiento que evite los riesgos sanitarios y medioambientales y establecer un sistema de supervisión del mismo.

Nos encontramos pues ante una situación que afecta a todos los operadores de la cadena alimentaria humana y animal, y a las autoridades responsables de velar por la salud y el medio ambiente que deben asegurar la existencia en su territorio de sistemas adecuados de recogida, tratamiento o eliminación.

Perverso aumento en el precio del trigo

Provocó la subida de un 5% de los alimentos internacionales en agosto, el mayor incremento desde noviembre de 2009

Un informe de la FAO publicado el pasado 1 de septiembre anuncia que el aumento de los precios del trigo provocó que los precios internacionales de los alimentos subieran un cinco por ciento en agosto, en el mayor incremento mensual desde noviembre de 2009. Según la FAO, el aumento del Índice del precio de los alimentos viene determinado fundamentalmente por el incremento en los precios internacionales del trigo tras la sequía en Rusia y las consiguientes restricciones del país a las ventas de trigo. El aumento en los precios

del azúcar y las semillas oleaginosas también tuvieron su influencia.

Sin embargo, a pesar del descenso de 41 millones de toneladas en la previsión de la producción mundial de cereales, la producción mundial de cereales en 2010 sería la tercera mayor de la historia y estaría por encima de la media de los últimos cinco años. Con la previsión actual, la utilización mundial de cereales se situaría ligeramente por encima de la producción en 2010/11. Esto significa que la cosecha de trigo ha sido suficiente

este ciclo. Las existencias del cereal, a pesar del cierre de fronteras decretado por Rusia, garantizan el abasto mundial. ¿Qué estará pasando? Las declaraciones de escasez pueden estar relacionadas con la actuación de especuladores que están acaparando el cereal para provocar el alza de los precios.

Cabe señalar que casi 1/3 parte de las compras de cereales a futuros se encuentran en manos de actores ajenos al sector, es decir, actores que especulan con el alimento mediante, por ejemplo, fondos de inversión, quienes se encuentran ahora empujando los precios del trigo. Los recientes vaivenes en los cereales a nivel mundial han sido analizados en una reunión de delegados reunidos en una sesión especial del Grupo Intergubernamental sobre Cereales y el Grupo Intergubernamental sobre el Arroz de la FAO, el 24 de septiembre en la sede de la FAO en Roma.

art al COVIB

6

El fotògraf Rif Spanhi mostra la seva obra

L'autor nascut a Espanya ha cedit una de les seves fotografies al Col·legi, on ha estat exposada fins octubre. La fotografia de Rif Spanhi és inquietant i les seves imatges s'implanten en la ment de l'espectador i afecten les emocions. La seva documentació retrata les experiències

de refugiats, com ell mateix diu, "un paisatge d'exili, un tros de terra en la qual [els refugiats] viuen, però que no és seu (...). Habitants temporals en una terra de ningú". Reconeix el fotògraf que la seva major influència és la Mediterrània, la mar, la llum, el seu clima, la seva gent...

Explica, a més, que la seva obra podria ser una barreja de la força d'Egon Schiele, les cares de Francis Bacon o els paisatges de Salvador Dalí. L'aspecte dur i penetrant de Richard Avedon també el fascina, igual que l'obra del gran retratista Alberto García Alix.

Antoni Perelló Pons,

de la piometra a l'abstracció pictòrica; d'AVEPA a ARCO

Diuen que entre un home d'acció i les seves metes només s'interposa una data. Per a Antoni Perelló, veterinari fundador de la Clínica Veterinària Cas Català, tan sols fou qüestió de deu dies. Demanà un crèdit sense cap tipus d'aval per obrir el seu negoci i l'aconseguí. Tenia la certesa de que feia el correcte (bàsicament perquè era el que havia estudiat) a un lloc adequat... i en el moment idoni. I, amb certa perspectiva, sembla que ho va fer bé perquè els resultats l'han acompanyat.

Antoni Perelló va néixer a Palma un mes de març de fa 46 anys. Cresqué rodejat d'animals i s'acostumà a veure el manescal per ca seva, pel que la vocació no es torbà en aparèixer. I és que, com ell mateix explica, "la veterinària és una feina hipervocacional; o tens vocació o t'acabes cremant i fas una altra cosa". No obstant això, Perelló confessa que li hagués encantat ser arquitecte ("mon pare i el veterinari de ca nostra, Miquel Ballester, ja me deien que un mal arquitecte guanya més doblers que un bon manescal", diu). Perelló estudià a la Facultat de Càceres, sent un "orgullós" integrant de la primera promoció de Veterinària de la Universitat d'Extremadura. Els anys de Facultat (i també els de vida universitària) li aportaren grates experiències, que encara ara recorda amb molta estima. També recorda d'aquella època "l'oportunitat de conèixer i aprendre del veterinari Pep Aguiló, una autèntica font de coneixements humana".

En finalitzar la carrera, el veterinari va començar a treballar en una empresa de distribució d'aliments. El seu principal objectiu era poder ajuntar diners i muntar la seva pròpia clínica, però aquesta primera feina li aportà molt més del que imaginava. Estalvià un poc i engegà el

projecte, realitzant un estudi de mercat que resultà decisiu per trobar la seu de la que seria la Clínica Cas Català: "Vaig agafar un mapa i unes xinxetes per marcar les zones que més m'interessaven, tenint en compte el nivell econòmic dels veïns i la freqüència amb la qual els cotxes passaven". En obrir, Perelló començà a aplicar els coneixements de màrqueting adquirits en la seva anterior feina. La clínica va ser una de les pioneres en fer trucades-recordatori als clients i en aprofitar les eines publicitàries. El veterinari explica que ha après a no estressar-se per la feina perquè "sé dir que no a coses que no vull fer o que no sé fer suficientment bé. Això és una carrera de fer-ho bé, no de diners, i al final el gran beneficiat ha de ser l'animal". I també confessa que la feina li ha ensenyat que animals i persones no són gaire diferents: "Podem ser més sofisticats o civilitzats, però no millors". Antoni Perelló reconeix que el que més el satisfà és l'agraïment dels clients, sobretot "quan te trobes un cas

complicat i aconsegueixes resoldre'l". Malgrat la crisi, el negoci li va bé ja que ha aconseguit fidelitzar una important cartera de clients, fins i tot aquell, un tant anecdòtic, que el visita els estius i li porta els seus gossos en un coixinet per a una neteja dental. Què menys per a les mascotes d'un xeix àrab!

Per acabar amb la professió, Perelló considera que el gremi de manescals, en general, té tendència a infravalorar-se: "És una professió molt sacrificada, poc remunerada i no gaire reconeguda socialment; A més, sembla que al col·lectiu li fa vergonya guanyar diners. Pensar que som ànimes caritatives i renunciar a tenir una bona compensació econòmica és una errada perquè els diners que guanyem no només han de servir per tenir un bon nivell de vida, sinó també per rein-

vertir-los en noves instal·lacions, materials i formació, actius que al final se traduiran en solucions de qualitat per a la nostra feina".

Demanat sobre les seves aficions, el manescal es defineix com una persona 'multi-hobbies' que, "per sort", no només sent interès per la clínica. És un gran amant de l'art i sempre que pot intenta 'empapar-se' de les tendències i avantguardes culturals. Ha visitat la Fira ARCO en multitud d'ocasions i sempre que surt de l'Illa aprofita per conèixer els museus i artistes locals. "No és necessari sortir de Mallorca per veure art", aclareix Perelló, que té una idea ben definida del que bull a la nostra Comunitat. Llegir novel·la negra, jugar a tennis, la fotografia i viatjar són els altres pecats confessables d'Antoni Perelló, que ens revela el seu projecte més immediat: visitar Sud-amèrica amb la seva família per gaudir del Perito Moreno "abans que desaparegui".

Foto cedida per BVFC.

8

Junts contra el verí

El Col·legi i el Fons per a la Conservació del Voltor Negre (BVFC) combatran junts l'ús il·legal de verí en el medi natural

Des de la BVFC es considera que la implicació del col·lectiu veterinari en la resolució de la problemàtica és essencial per detectar les zones on és present verí

Helena Domínguez Cagnon

La utilització de verins de manera intencionada per controlar la població de depredadors és la principal amenaça per a la supervivència de moltes de les espècies silvestres protegides, una important causa de mortalitat entre els animals domèstics i un risc considerable per a la salut pública. Combatre aquesta pràctica tan cruenta com poc selectiva és el que es proposen el Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears i el Fons

per a la Conservació del Voltor Negre (BVFC), com a contribució al 'Programa Antídoto'. En aquesta labor, no només és essencial la feina dels agents del Servei de Protecció de la Natura de la Guàrdia Civil (SEPRONA), sinó també la col·laboració dels manescals. L'increment del nombre d'animals morts amb signes d'enverinament va impulsar fa ja uns anys la creació del 'Programa Antídoto', desenvolupat per les principals associacions ecologistes d'Espanya. Aquesta iniciativa promou

tota una sèrie d'accions encaminades a reduir l'ús il·legal de substàncies tòxiques en el medi natural i a informar sobre els devastadors efectes que comporta aquesta pràctica. En aquest context de salvaguarda de la fauna, neix un projecte de col·laboració entre la BVFC i el COVIB, que té com a principal objectiu la reducció del nombre d'enverinaments. Aquesta experiència pilot serà determinant ja que, en funció dels resultats obtinguts (participació dels veterinaris, utilitat de les dades recollides, etc.), es podrà exportar el format de la iniciativa a altres comunitats espanyoles.

Un sistema de notificació voluntari

El conveni entre el COVIB i la BVFC, signat el mes de maig i presentat el passat mes d'agost, pretén que les clíniques veterinàries de Balears i els

¿Què és el Fons per a la Conservació del Voltor Negre?

El Fons per a la Conservació del Voltor Negre (BVCF, en les seves sigles angleses) és una ONG que des de 1986 es dedica a executar accions per preservar el voltor negre i els seus ecosistemes dins del continent europeu. El seu àmbit d'actuació és l'Europa mediterrània i l'àrea dels Balcans. Ha elaborat projectes en països com Portugal, Espanya, França, Itàlia, Croàcia, Sèrbia o Grècia, entre altres. En els últims anys, aquesta ONG inclou iniciatives de desenvolupament ecològic en els seus treballs amb la finalitat de contribuir a la sostenibilitat i a l'eradicació de la pobresa. Va començar la seva trajectòria a Mallorca, a principis de la dècada dels vuitanta, quan només quedaven una vintena de voltors negres a l'illa. Gràcies a les mesures de conservació aplicades, actualment la població mallorquina compta amb uns 110 exemplars i 14 parelles reproductores.

manescals en general col·laborin en la detecció de les zones on s'ha col·locat verí, per tal de pal·liar els efectes d'aquesta pràctica. Aquesta contribució es vol canalitzar a través d'un còmode mecanisme de notificació dels casos. Mitjançant un sistema totalment voluntari, els veterinaris podran contribuir a la protecció de la fauna proporcionant unes poques dades. Per fer les denúncies, els manescals disposaran d'un sistema informàtic a través de la pàgina web del Col·legi, on podran denunciar el cas omplint una breu plantilla. Aquesta via virtual està inspirada en el model de notificació de casos de zoonosi, ja operatiu a la web del Col·legi. Igualment també es podrà denunciar mitjançant el fax o el propi telèfon gratuït de SOS VERÍ (900 71 31 82). El sistema de notificacions via web es troba encara en procés de construcció. Quan estigui llest, el propi COVIB informarà tots els col·legiats sobre les línies d'actuació definides pel conveni i sobre la possibilitat de col·laborar-hi.

Usos i usuaris dels verins

L'ús indiscriminat de verins i esquers enverinats és una pràctica poc selectiva, encaminada a eliminar les espècies

depredadores que interfereixen en les activitats humanes, especialment les cinegètiques i ramaderes. Aquesta pràctica, que semblava haver desaparegut fa uns anys, ha tornat amb força, mostrant els múltiples riscos que comporta. La presència d'esquers enverinats a qualsevol lloc del camp no només compromet la supervivència de

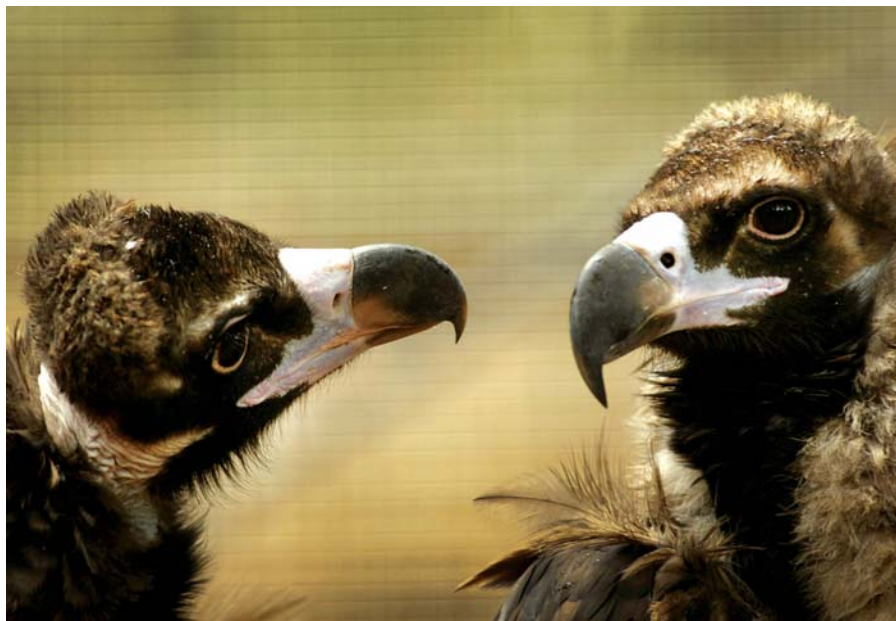
la fauna protegida de Balears, sinó que afecta a un important nombre de cans i moixos, i suposa un gran risc per a la salut pública.

En funció del grau de coneixement que tenen sobre els tòxics, els usuaris de verins es poden diferenciar entre els que empren els verins puntualment, i

Protocol d'actuació legal davant els casos sospitosos d'enverinament

- ▶ El particular no ha de manipular, moure o transportar el cadàver o la mostra. En lloc d'això, pot contactar amb el SEPRONA (062), els agents de medi ambient (112) o el telèfon gratuït de S.O.S VERÍ (900 713 182).
- ▶ Una vegada en el lloc, els agents procediran a la presa de fotografies i a la inspecció dels voltants de la zona per detectar la presència d'altres mostres.
- ▶ Els agents redactaran una acta detallant totes les dades disponibles com la data, hora, localització, testimonis etc. Les mostres s'introduiran en una bossa que es precintarà i s'etiquetarà.
- ▶ Les mostres es sotmetran a un examen forense i toxicològic per determinar si hi ha o no indicis de delictes.
- ▶ En funció dels resultats pericials es procedirà o no a la tramitació d'un expedient per la via judicial o per l'administrativa.

→ Ve de la pàgina anterior

els professionals que ho tenen com a pràctica habitual i, fins i tot, assolixen un cert grau de sofisticació. En aquest darrer tipus hi trobam a certes persones que, conscients que estan cometent un delictes penal, opten per ficar el verí dins càpsules, de forma que quan l'animal ho assimili sigui ja ben lluny de la seva propietat, i així evitar-se les

corresponents sancions. Els usuaris també es poden dividir en funció de la intenció que els mou. Així, podem trobar ramaders i agricultors que volen protegir els seus interessos, però ignoren les conseqüències globals que té aquesta pràctica. A aquests se'ls ha d'informar. Davant els que saben molt bé el que fan, només queda confiar en

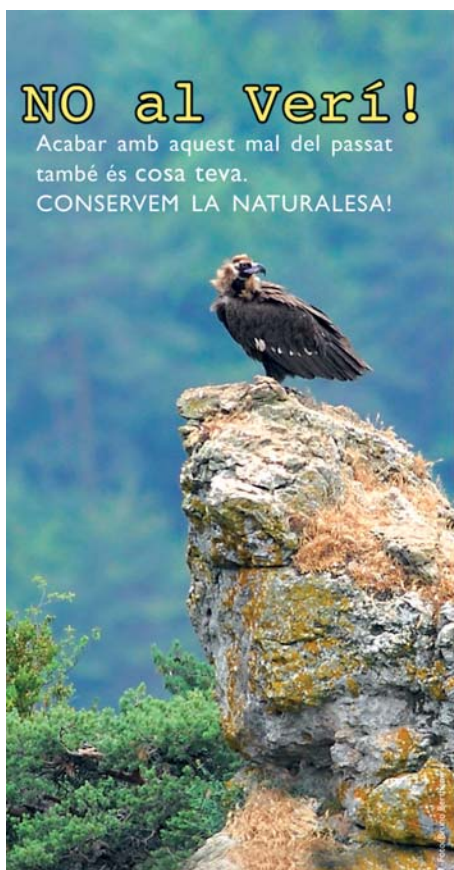
la labor dissuasiva dels agents i aplicar les sancions adients.

Ara bé, si la utilització de verins no té una veritable efectivitat i, el que és més greu, causa danys en el medi difícilment reparables... Què es pot fer per reduir els conflictes entre humans i depredadors? Segons Federico González, biòleg de la BVFC i responsable del programa contra verins, les recomanacions varien en funció del sector i de la zona. A la península, la recuperació dels cans pastors tradicional o la utilització de cerques electrificades aconseguix reduir en gran mesura els atacs als ramats. En el cas de la caça, és més una qüestió de crear consciència: s'ha de fer entendre als caçadors que els depredadors tenen un paper valuós a dins la natura i que no es pot pretendre explotar les àrees de caça de forma exhaustiva sense tenir un efecte al sistema depredador-presa.

Enverinaments a Balears

Segons dades de la Conselleria de Medi Ambient, en els darrers anys més del 50% dels animals que s'han trobat morts i s'han recollit mitjançant el protocol

10

establert han estat enverinats. En sospesar aquestes dades s'ha de tenir en compte que la gran majoria dels animals que moren no són trobats i/o analitzats, per tant la taxa de mortalitat és probablement molt més elevada. Les espècies objectiu a les que se vol eliminar amb la utilització de verins són principalment els moixos i els cans assilvestrats, els corbs, les genetes i les rates. No obstant, les espècies més afectades per l'ús del verí a

Balears no són aquestes, sinó que acaben sent espècies com la milana o els voltors. Recordem que quan un animal mor enverinat, la substància emprada acostuma a ser tan potent com per romandre dins l'animal al llarg de varis mesos conservant la seva toxicitat. Això implica que espècies carronyaires, com el volor o la milana, també es vegin afectades, iniciant cercles viciós de mortalitat. En el cas de la milana, en perill crític d'extinció, l'ús de verí està compromentent seriosament la seva supervivència i els programes de conservació que es duen a terme.

El mateix estudi revela que els tipus de verins identificats més utilitzats són l'*Aldicarb*, una substància fitosanitària granulada que pertany a la família de carbamats, i l'*estricnina*, un alcaloide en forma de pols que, com el primer, en dosis elevades provoca aturades respiratòries letals. Tot i així, l'espectre de productes tòxics que poden utilitzar-se com a verí és molt ample. Els esquers que s'empren per incitar a la ingestió dels verins són també molt diversos, des de trossos de carn o peix fins a figures enfilades.

Un detall distintiu de les Balears és que en aquesta comunitat les zones rurals es troben relativament a prop de nuclis urbans i, per tant, les clíniques d'aquí tenen més possibilitats de trobar casos d'enverinament que es donin en el

Foto cedida per BVFC.

medi natural que les d'altres comunitats autònomes.

El protocol d'actuació

Algunes actuacions, guiades generalment per la bona voluntat dels particulars, repercuteixen negativament en les investigacions judicials o administratives i dificulten la detecció de zones enverinades. Una pràctica habitual totalment desaconsellada és la manipulació o el transport dels animals morts enverinats o dels esquers, ja que constitueixen una prova judicial. El particular que es troba davant un cas com aquest s'ha de limitar a cridar al telèfon gratuït SOS VERÍ (900713182), als Agents de Medi Ambient (112) o als agents del SEPRONA (062), que procediran a l'aixecament i custòdia de l'animal o del esquer en qüestió seguint el protocol establert. El seguiment d'aquest protocol és clau per a la preservació de les proves i per

evitar la invalidació de les possibles actuacions judicials derivades dels fets. Quan els agents mediambientals es troben amb exemplars sospitosos d'haver sigut enverinats o amb esquers, procedeixen a fer la recollida de proves i l'aixecament i custòdia de les mostres, que són introduïdes en bosses precintades i etiquetades. Després d'haver redactat les actes pericials *in situ*, els agents condueixen les mostres als laboratoris, els quals procediran a l'anàlisi

d'aquelles per determinar si es tracta o no d'un cas d'enverinament, així com a una anàlisi toxicològica per determinar la substància utilitzada per perpetrar el delicte.

Una vegada s'ha determinat un ús delictiu de verí per part d'un particular es procedeix a aplicar-li la sanció corresponent, que no és poca cosa. La utilització il·legal de verí és un delicte contemplat a l'article 336 del Codi Penal susceptible de penes de presó de 4 a 24 mesos, i en tots els casos implica la inhabilitació per a l'exercici del dret a caçar i pescar per un temps d'1 a 3 anys.

Col·laboració per part dels veterinaris

Els veterinaris juguen un paper important no només en la salvaguarda de la salut dels animals, sinó també en la pública, com a primers detectors de casos. S'ha de tenir present que les primeres víctimes dels verins que hi ha a una zona solen ser els animals domèstics, que poden arribar als seus consultoris. A més, la tasca dels veterinaris no s'acaba en la denúncia dels casos, sinó que també poden divulgar el protocol a seguir davant d'aquests casos, ja sigui conversant directament amb els clients o distribuint els materials informatius que l'associació proporciona, i així contribuir a dirigir els esforços d'investigació dels agents i les patrulles canines.

El conveni entre el Col·legi i la Fundació es presentà el passat agost. Ramon Garcia, a l'esquerra, amb Carles Tarancon i Federico González, de la BVCF.

Altes:

853 - Pamela Ferrer Mayans

Des de l'1 de juny de 2010

854 - Antonio Durán Munar

Des de l'1 de juny de 2010

855 - Alfredo Puertas López

Des de l'1 de juliol de 2010

Baixes:

835 - Pedro Gabriel Prieto Antón

Des del 10 de juny de 2010

325 - Damián Durán Servera

Des del 5 de juliol de 2010

640 - Aina Mª Rigo Alemany

Des del 20 de juliol de 2010

846 - Teresa Cardona Cabrera

Des del 27 de juliol de 2010

Altes de Centres:

Clínica Veterinaria MetropolitanaC/ Benet Pons i Fàbregues, 3 Local C
07007 PalmaTitulars: **Federico Sánchez Albertí****José Antonio Martín Frías****Centro Veterinario Son Rossinyol**C/ Cardenal Rossell, 15 Baixos
07007 PalmaTitulars: **Eduardo Mut Vicente****José A. Honorato Huertas****Clínica Veterinaria Son Dureta**Camí de Génova, 4 Local 10-11
07014 PalmaTitular: **Ramona Delia Saleno****Veterclinic SLP (Artà)**C/ Costa i Llobera, 83
07570 ArtàTitulars: **Joan Morey Obrador****Joan Gili Pascual****Mª Magdalena Adrover****Jeróni Alzina Gómez**

Baixes de Centres:

Veterclinic SLP (Artà)C/ Montserrat Blanes, 6
07570 ArtàTitulars: **Joan Morey Obrador****Joan Gili Pascual****Mª Magdalena Adrover****Jeróni Alzina Gómez**

cas clínic

Presentat per CLÍNICA CANIS

Pedro Pujol • Luis Riera • Mar Fortuny • Miguel Omaña • José Méndez

Caso nº 1: "Neko" (foto 1)

Macho de raza american staffordshire terrier de 9 años que se presenta con un cuadro de debilidad severa, hipotermia (t° 37°C), e hipotensión. En las Rx se observa una marcada cardiomegalia (foto 2) y el ECG presenta un bloqueo de rama con un ritmo sinusal a 180 lpm. Se realiza una ecocardiografía y observamos la presencia de un derrame pericárdico con taponamiento cardiaco. Realizamos una pericardiocentesis de urgencia

Foto 1

comprobando que se trata de un hemopericardias que a los pocos días del vaciado vuelve a formarse.

Caso nº 2: "Troski" (foto 3)

Se remite para estudio cardiaco un perro macho setter irlandés de 12 años que en su clínica había sido diagnosticado de taponamiento cardiaco y estabilizado con la realización de una pericardiocentesis. Tras pocas horas comprobamos como la hemorragia continuaba,

Foto 3

Foto 4

apareciendo nuevamente gran cantidad de líquido en la cavidad pericárdica.

Caso nº 3: "Ellis" (foto 4)

Se remite perra hembra de raza bóxer de 9 años de edad a la que previamente se le había realizado una laparotomía exploratoria por la presencia de ascitis sin apreciar nada relevante, y posteriormente fue diagnosticado de un derrame pericárdico y drenado vía pericardiocentesis. A las pocas semanas repite la efusión con aparición de taponamiento (foto 5) y clínica de debilidad generalizada e hipotensión con lo que se vuelve a vaciar el contenido hemorrágico del pericardias.

- ¿Cuál es el diagnóstico más probable en los 3 casos?
- ¿Qué técnicas diagnósticas realizaría y cuál es la de elección?
- ¿Cuál es el procedimiento de urgencia que debe siempre realizarse para estabilizar a un paciente que presente un taponamiento cardiaco?
- ¿Qué tratamiento médico y/o quirúrgico propondría realizar?
- ¿Vale la pena hacer algo en el caso de un perro con una neoplasia sangrante en el corazón o cavidad pericárdica?

(Resolució a la pàgina 22)

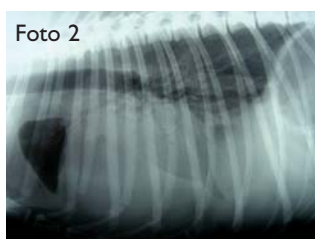

Foto 2

Foto 5

Fotos cedides per Canis.

Professional BS

BS Cuenta Profesional

OFERTA PARA:

«**No me cobran comisiones por mi cuenta. Eso sí es un trato diferencial**»

BS Cuenta Profesional es la cuenta que **lo tiene todo, excepto comisiones**¹:

0

comisiones

- 0 euros de mantenimiento¹
- 0 euros de administración¹
- 0 euros por ingreso de cheques

Abra ya su cuenta y acceda al resto de condiciones preferentes que Professional BS le ofrece por ser miembro de su colectivo profesional.

Ahora, además, solo por hacerse cliente, conseguirá **un práctico regalo.**

Memoria USB de 8 Gb

Infórmese sobre Professional BS en nuestras oficinas, en el **902 383 666** o directamente en **professionalbs.es**.

SOLO PARA PROFESIONALES

1. Excepto cuentas inoperantes en un período igual o superior a un año y con un saldo igual o inferior a 150 euros.

breus

RD medicaments veterinaris

El passat 25 de setembre se publicà el Reial decret 1132/2010, de 10 de setembre, sobre medicaments veterinaris. Entre les modificacions que introdueix aquesta norma destaquen per la seva importància en seguretat alimentària les modificacions de l'article 80 sobre l'obligació de prescripció i recepta, les de l'article 82 relatiu a les prescripcions excepcionals per buit terapèutic en animals productors d'aliments, les de l'article 95 sobre l'observança del temps d'espera i les de l'article 96.1 relatiu a la responsabilitat dels propietaris dels animals de conservar la recepta veterinària durant cinc anys per justificar l'administració i possessió de medicaments.

Brot de pasteurelosi

El brot es detecta a la província de Zamora el 27 de juliol, quan apareixen els primers cèrvols morts, activant-se el protocol d'actuació entre les autoritats responsables. Els resultats de les anàlisis descartaren qualsevol malaltia de declaració obligatòria, com llengua blava, Malaltia epizootica hemorràgica del cèrvol, febre catarral maligna, brucel·losi, leucosi i peripneumònia, i confirmaren l'origen de la mortaldat pel bacteri *Pasteurella* biotip 2. Es considerà que els efectes mediamambientals adversos, com l'estrès i els cops de calor, juntament amb l'elevada pujada de les temperatures registrada al juliol a Castella i Lleó pogueren haver estat determinant.

Tercer curs de triquina

El tercer curs de triquina se realitza enguany 'on line', amb el que els col·legiats interessats en informar-se sobre la campanya per al control de la triquina ho podran fer amb totes les facilitats del món. Així ho decidí el Col·legi, conscient de les dificultats i incompatibilitats que en moltes ocasions suposa la presència testimonial en aquest tipus de sessions formatives. El COVIB és un dels principals agents destinats al control de la triquinosi, a partir del conveni que signà el passat any amb el Govern Balear.

Curs d'identificació equina

El coronel José Farré Nebot dóna a conèixer els principals aspectes de la ressenya equina en els passaports i repassa el procés per realitzar la identificació equina en els cavalls de cria, renda i abastament en una jornada a Son Pardo

A finals del passat mes de març, el Col·legi firmava amb el Govern Balear i amb els Consells de Menorca, Eivissa i Formentera el Conveni d'Identificació Equina per a Animals de cria, renda i abastament, pel qual s'establí l'obligació d'implantar el xip d'identificació (i d'emetre el corresponent Document d'Identificació Equina) a tots aquells animals que no el porten i que, per normativa europea, n'estan obligats. En el transcurs dels primers mesos de campanya, concretament a mitjans de juny, s'organitzà un curs d'identificació equina per, entre altres coses, donar a conèixer totes les novetats procedimentals que al respecte s'han introduït. L'encarregat d'impartir aquest curs, que tingué lloc a l'Hipòdrom de Son Pardo, va ser el coronel José Farré Nebot, delegat de Cria Cavallar a les Illes

Balears entre els anys 1992 i 2007, gran expert en la matèria. El coronel es centrà en els aspectes pràctics dels passaports, centrant-se en tot el relacionat amb la ressenya equina, i en el procés d'implantació de nous microxips.

En el curs també es parlà sobre l'aplicació de la Normativa que regula aquesta qüestió (el Reglament 504/2008 i el Reial Decret 1515/2009) i es valorà tant la feina del COVIB com a organisme emissor dels passaports com la tasca veterinària en la implantació dels nous xips.

Fiebre del Nilo occidental

El primer caso humano en España y otros cinco casos en caballos durante los últimos meses hacen pensar que deberemos convivir con ésta y nuevas enfermedades a partir de ahora, ya que se confirman los temores a la aparición de virasis transmitidas por vectores y plantean un escenario complejo de cara al futuro

Ramon Garcia

El diagnóstico del primer caso humano en España (en el momento de escribir este artículo) de fiebre del Nilo Occidental (West Nile Virus), precedido por la confirmación de 5 casos confirmados en caballos en la provincia de Cádiz (también por vez primera en nuestro país), no ha hecho más que confirmar los temores de estos últimos años a la entrada de nuevas enfermedades.

El virus West Nile pertenece al género flavivirus y es transmitido por mosquitos (principalmente del género Culex), siendo su reservorio principal las aves silvestres. Los hombres y otros mamíferos, como los caballos, son huéspedes susceptibles. Si bien en el ser humano la vía de infección más frecuente es la picadura por un mosquito infectado, se han descrito otros mecanismos de transmisión: por transfusión o trasplante, vía transplacentaria y por exposición accidental. No se ha descrito transmisión persona a persona. La mayoría de las infecciones por WNV son asintomáticas (80%). La manifestación más grave de la infección es la encefalitis que ocurre tanto en humanos como caballos (1%), y que en algunos casos puede ser letal.

Antecedentes

El primer gran brote en humanos en Europa tuvo lugar en 1996, en Rumanía. La repentina emergencia del WNV en Norteamérica en 1999 (donde nunca se había detectado) y su rápida propagación en los Estados Unidos, marca un hito importante en la historia de la evolución de este virus, por su rápida adaptación y diseminación a un nuevo entorno ecológico y la elevada proporción de formas graves de la enfermedad.

En los meses anteriores a septiembre de 2010 se han declarado casos en Italia, Rumanía, Hungría (en sendos casos brotes estacionales desde 2008, con gran incidencia en caballos y destacable en personas), Turquía, y especialmente en Grecia, donde a 24/09/2010 se han confirmado sólo en humanos, 245 casos con 29 fallecidos.

En España, desde principios de septiembre hasta el día 22 se han declarado 5 focos de VNO en 5 explotaciones, así como un caso humano que evoluciona favorablemente. Todos ellos en la provincia de Cádiz. También se ha confirmado que el linaje del virus es el tipo 1, coincidente con el que ha circulado este verano en Marruecos y a diferencia del que está afectando de forma tan virulenta el este de Europa, que pertenece al linaje 2.

Implicaciones epidemiológicas y de salud pública

La OMS considera la Fiebre por WNV como una enfermedad re-emergente en Europa desde 1996 calificándola como "evento que puede tener repercusiones de salud pública graves y se puede propagar internacionalmente con rapidez". Esta calificación es debida a que, en los últimos años, la enfermedad ha surgido en forma de brotes y epidemias con una alta proporción de casos graves en regiones templadas de Europa y América del Norte, convirtiéndose en una amenaza de salud pública, humana y animal.

Las causas de la reemergencia/ emergencia de la circulación del WNV no están aclaradas, estando probablemente asociadas a factores como el cambio climático, cambios demográficos y sociales, etc. En todo caso, parece claro que debere-

Características de la enfermedad

- ▶ Enfermedad infecciosa no contagiosa. Se transmite por mosquitos del género Cúlex.
- ▶ El reservorio son las aves. La diseminación del virus es debida esencialmente a los movimientos de las aves silvestres.
- ▶ Los caballos y las personas pueden ser infectados por mosquitos portadores del virus.
- ▶ El tratamiento es simplemente paliativo de los síntomas. La mayoría de afectados se recuperan favorablemente.
- ▶ Es necesaria la sensibilización de los profesionales veterinarios, de modo que conozcan la enfermedad y sus manifestaciones para que puedan detectar su aparición lo antes posible, así como informar convenientemente a la población.
- ▶ Las medidas dirigidas a la protección personal contra picaduras de mosquitos y al control y eliminación de los mismos, son eficaces.

mos convivir con ésta y nuevas enfermedades a partir de ahora, ya que los temores a la aparición de esta enfermedad y de otras virasis transmitidas por vectores se confirman, y plantean un escenario complejo de cara al futuro. Sirvan de ejemplo, además del WNV, la aparición por vez primera durante el último mes de casos autóctonos de Dengue (2) y de Chikungunya (2 casos), todos en el sur de Francia.

Sintomatología en caballos

General: Pérdida de apetito, depresión; **Movimiento:** marcha confusa, tropezones, vueltas en círculos e incapacidad para ingerir, contracción muscular, debilidad de miembros posteriores (a veces seguida de parálisis); **Nerviosa:** parálisis parcial, visión disminuida, presión de la cabeza, rechinar de dientes, convulsiones. En algunos casos también se produce fiebre y muerte de los animales.

Els avantatges de les pòlisses de Previsión Mallorquina, a l'abast dels col·legiats

El COVIB i la companyia asseguradora 'La Previsión Mallorquina de Seguros' firmaren a mitjans de setembre un conveni de col·laboració pel qual els col·legiats tendran accés als productes d'incapacitat laboral temporal que ofereix l'asseguradora sota unes condicions especials. Es tracta del primer cop que es podrà tenir accés a pòlisses que contemplen la incapacitat temporal total per accident o malalties greus. El delegat de l'entitat a Balears, Gabriel Abraham, i Ramon Garcia, signaren el conveni.

Xerrada sobre prevenció de riscos laborals a les clíniques veterinàries

El 15 de juliol es realitzà a Palma una sessió informativa sobre riscos laborals a càrrec dels responsables de l'empresa ITEM Consultors, entitat col·laboradora del Col·legi. La responsable del projecte de COVIB, Marta Gelabert, i el director d'ITEM, Jaume Timoner, donaren a conèixer als col·legiats el contingut de l'acord signat entre les dues entitats en matèria de prevenció de riscos laborals i medi ambient. Igualment, els ponents explicaren l'abast de la campanya que porta a terme la Direcció General de Salut Laboral en matèria específica de clíniques veterinàries, i donaren les línies essencials del projecte 'Pla de Prevenció per a Clíniques Veterinàries', dissenyat pels consultors d'ITEM.

Els especialistes es referiren a la tasca que desenvolupa la DG de Salut Laboral i contestaren les preguntes més freqüents sobre els efectes de les inspeccions que aquesta realitza. La jornada fou transmesa per video-conferència a Menorca i Eivissa.

El tratamiento o eliminación de subproductos de origen animal de Mallorca se realizará en Lleida

La no existencia de instalaciones adecuadas en Mallorca para tratar los desechos de los mataderos, fundamentalmente aquellos catalogados por la normativa como de categorías 1 y 2, y las quejas de los vecinos próximos a la planta de fabricación de abono orgánico sita en el término de Llucmajor que hasta la fecha venía transformando dichos residuos (excepto los de cate-

goría 1), por molestias de olores y tránsito de camiones, ha provocado que el Govern haya adoptado como medida provisional el traslado de dichos subproductos a una planta autorizada de Lleida.

El transporte se realiza mediante contenedores estancos, adaptados a la normativa, que son transportados diaria-

mente vía marítima y trasladados a los mataderos en camiones.

Se espera que esta solución, que se presenta a todas luces con un muy elevado coste, dure el menor tiempo posible y que las autoridades responsables sean capaces de adoptar una solución definitiva al tema de los subproductos de origen animal en Mallorca.

El laboratori de Bromatologia

José Rovira de Alós
Veterinari d'IBABSA
Resp. del laboratori de Bromatologia

D'entre les tasques que l'Institut de Biologia Animal desenvolupa hi figuren els estudis, les anàlisis i dictàmens en relació amb els productes agroalimentaris i dels mitjans de producció agrària, així com amb la sanitat i la higiene animal, per la qual cosa es compta amb el departament de Laboratori. El laboratori de Bromatologia es dedicava en els seus inicis i exclusivament a l'anàlisi d'aliments per al ramat: els pinsos i les seves matèries primeres, els farratges verds i els conservats (fencs i sitges). A l'actualitat s'ha diversificat l'oferta de les anàlisis cap a d'altres matrius: les anàlisis de sòls, fulles, aigües i ensaïmades i la detecció de components d'origen animal en els pinsos. En el transcurs de 2009 s'analitzaren aproximadament 770 mostres, la qual cosa suposa unes 9.500 determinacions.

El laboratori treballa amb les mostres que recullen els particulars, els tècnics de la Direcció General d'Agricultura i Desenvolupament Rural, així com els tècnics propis de la plantilla de l'empresa. Una presa de mostres correcta és de gran importància per a què l'anàlisi tingui valor; és per això que una presa de mostres mal feta (poc representativa), faria que l'anàlisi perdés gran part de la seva vàlua.

Són els clients qui sol·liciten les anàlitzes per a què en base als resultats de les determinacions realitzades, el professional competent les interpreti i aconselli l'agricultor o el ramader en la millora dels seus conreus, com n'és el cas d'abonar correctament els terrenys, etc., i en la millora de l'alimentació del ramat.

Totes les anàlitzes es realitzen segons els mètodes oficials, o mètodes validats.

El control de la qualitat de les anàlisis es realitza segons un control intern amb mostres de valor conegut, i un control de qualitat extern, mitjançant el qual es

realitzen periòdicament assaigs d'aptitud, és a dir, anàlisis de mostres cegues remeses per una entitat externa, la qual cosa permet avaluar la qualitat tècnica del laboratori.

En l'actualitat s'ha sol·licitat l'acreditació per als assaigs d'humitat, cendres, proteïna, greix, i fibra bruta en pinsos i les seves matèries primeres, farratges verds i conservats (fencs i ensitjats), i de pH en ensitjats, una vegada superada satisfactòriament l'auditoria realitzada per ENAC.

Les línies analítiques que es desenvolupen en aquest laboratori són:

Aliments per al ramat: s'analitzen per determinar la composició dels aliments (humitat, proteïna bruta, cendres, greixos bruts, fibra bruta, fibra àcid detergent, fibra neutro detergent i pH d'ensitjats), paràmetres segons els valors dels quals el professional podrà aconsellar el ramader quina ha de ser la ració adequada per a la producció del seu ramat (càrnia, lletera, etc.), amb el mínim possible de cost.

Detecció de components d'origen animal en pinsos: es comprova que els pinsos i les seves matèries primeres no contenen farines de carn o farines de peix no autoritzades. Es coneix que la transmissió de la malaltia de les vaques boges és mitjançant els pinsos contaminats per farines animals, per la qual cosa es verifica l'absència de proteïnes animals transformades (PATs) en els pinsos emprant la tècnica de microscòpia.

Ensaïmada: per a la IGP Ensaïmada de Mallorca es determina la humitat, el greix i el percentatge de cabell d'àngel.

Sòls: es determinen les principals característiques del sòl (nitrogen, pH, conductivitat, matèria orgànica, carbonats, calcària activa, fòsfor, cations de bescanvi (potassi, sodi, calci i magnesi), fòs-

Foto cedida per Ibabsa.

for, bor, etc. Aquestes analítiques seran de gran ajuda per al productor en la presa de decisions sobre el reg. Trobem cultius molt sensibles per exemple a la salinitat i segons sigui el tipus d'aigua de la que es disposa no es podria utilitzar per al reg.

Foliars: s'analitzen les fulles dels vegetals (per exemple d'oliveres, vinyes, cítrics, etc.) i es determina la composició de nitrogen, fòsfor i cations (potassi, calci, magnesi, manganès, zinc, ferro). Amb els resultats d'aquestes analítiques es coneix l'estat de les plantes i es veu si presenten mancances o intoxicacions, o bé si és necessari un replantejament del pla de fertilització.

Com podeu veure, les analítiques de sòls, aigües, així com les foliars estan molt relacionades i el que es pretén és l'abonament eficient del vegetal. Els excessos resulten econòmicament cars i possibiliten la contaminació del sòl. El laboratori de Bromatologia, actua de pont entre el productor i el tècnic assessor en alimentació del ramat, orienta sobre l'abonament correcte dels conreus i reconeix els problemes que es deriven de les mancances o intoxicacions dels sòls. Malgrat no es perfila com a objectiu principal d'aquest laboratori, s'ha col·laborat en diversos projectes d'experimentació agrària relacionats amb l'alimentació del ramat, amb l'eficiència en l'ús de l'aigua de reg i amb la gestió de femtes i purins.

coneguem millor les clíniques veterinàries de Balears

Voleu que els vostres col·legues coneguin com i on feis feina? Si estau interessats en que la vostra clínica surti a la revista **VETERINÀRIA**, no heu de fer res més que posar-vos en contacte amb el Col·legi mitjançant la pàgina web www.covib.org

Veterclínic

18 Fa ja uns anys que un grup de veterinaris mallorquins varen idear un enginyós sistema de treball que els facilitaria la vida a la vegada que els permetria oferir un servei de 24 hores per als clients. Aquests manescals varen comprendre la dificultat que suposava per als propietaris de mascotes haver-les de portar a Palma davant una situació greu en la que cada minut compta. Una constatació que s'unia al dels beneficis de la feina en equip, que permet un treball més eficaç i una major llibertat en la vida personal. Estem parlant de Joan Morey, Joan Gili, Maria Magdalena Adrover i Jeroni Alzina, veterinaris que treballaven la clínica a la zona d'Artà, Capdepera, Manacor i Son Servera i que un dia, cansats de dur a terme la seva feina de forma un tant caòtica (entre col·laboracions, urgències i altres activitats) decidiren ajuntar-se i fundar dues grans clíniques sota el nom de Veterclínic. En radicaren una a Son Servera, que és la que avui mostram, i una altra a Artà, que acaben de canviar de lloc, per tal d'abastar tota la zona nord-est de l'Illa.

El projecte Veterclínic compta amb quatre socis. Tots ells toquen la veterinària clínica genèrica, però han diversificat les seves especialitzacions en bestiar, exòtics i petits animals, per donar una resposta més eficaç i completa a les demandes dels clients. Així, encara que a la clínica el més habitual es veure cans, moixos i eventualment fures o altres exòtics, els veterinaris també visiten els camps per tractar cavalls, ovelles, vaques, etc. "Ser un manescal tot sol és bastant dur", confessa Joan Morey quan

se li demana d'on va sortir la idea d'agrupar-se. Maria Magdalena Adrover, companya seva i també socia fundadora, li dóna la raó: "Jo sempre he pensat que la unió fa la força, i no la separació". Tots dos, igual que els altres dos socis, tenen molt clar quins són els avantatges de treballar en equip i saben aprofitar el millor d'aquesta situació laboral, que cada vegada és més comú. Seguint aquests raonaments i "per no anar contra de l'evolució", feren un esforç per dotar el centre amb les millors instal·lacions possibles.

La clínica que varen escollir per oferir els seus serveis a Son Servera tenia l'avantatge de comptar amb 300 metres quadrats, però no era nova, de fet tenia

ja molta història. Feia més de deu anys que en Joan Morey treballava allà - al principi tot sol (ni tan sols amb una A.T.V) i després amb el que va convertir-se en el seu soci, Joan Gili- i cal dir que abans que arribés ell, el local no era cap clínica sinó un taller de cotxes. En unir-se a ells Jeroni i Maria Magdalena, es decidí dur a terme una remodelació que apostà perquè l'asèpsia i la funcionalitat no estiguessin renyades amb una estètica cuidada i atraient. Entre les estances, en les quals crida l'atenció la bona il·luminació natural, trobam tres consultes, un quiròfan, un laboratori, una sala de RX i ecografies, una unitat d'hospitalització (en la que avui trobam dos cadells i una moixeta en recuperació) i una perruqueria. En quant al nom-

FITXA

Nom de la clínica: Veterclínic.

Titulars de la clínica: Joan Morey Obrador, Joan Gili Pascual, M. Magdalena Adrover Pont, Jeroni Alzina Gómez-Quintero.

Adreça: Avinguda Constitució, 19. 07550. Son Servera.
Telèfon: 971 56 74 74 .

Equip humà que conforma la clínica: Sis veterinaris, quatre auxiliars i una perruquera, que van rotant amb la clínica d'Artà.

Equip tècnic: Tres consultes, RX, 1 quiròfan, laboratori, unitat d'hospitalitzacions, perruqueria...

Especialitats: Petits animals, grans i exòtics.

Número aproximat de clients al mes: 180.

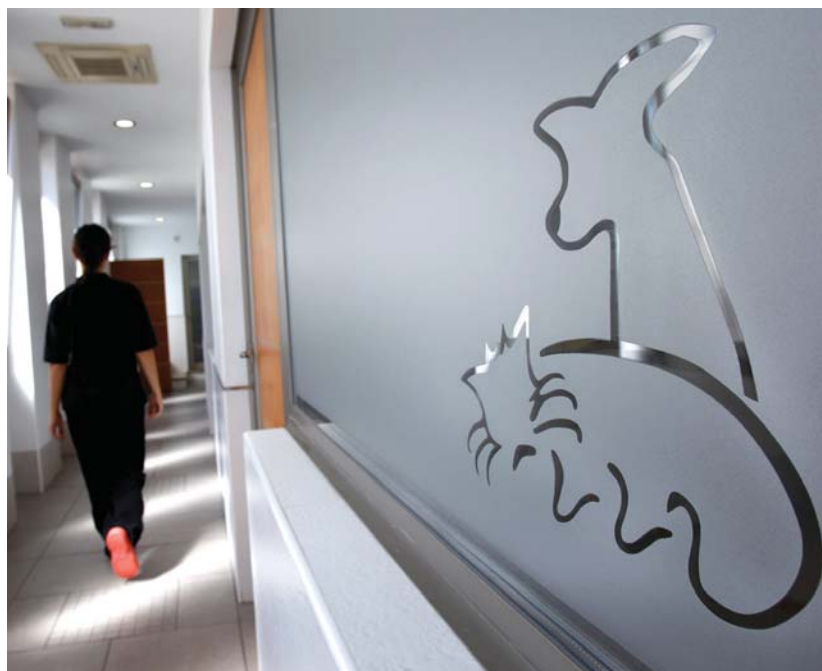
Un comentari:

“Ser un manescal tot sol és bastant dur (...); La unió fa la força, no la separació. Per això decidírem juntar les nostres forces en aquest projecte” (Joan Morey i Maria Magdalena Adrover).

bre de clients que duen les seves mascotes a la clínica de Son Servera, es calcula que passen una mitjana de 180 pacients cada mes.

Una darrera peculiaritat de Veterclínic que val la pena comentar és el fet que col·labora de forma molt activa amb Ajucan, associació que es fa càrrec d'aproximadament 150 cans abandonats i que presideix Morey des de fa uns anys. Entre les feines altruistes que habitualment realitzen trobam el control sanitari, l'esterilització de cans i la col·laboració econòmica.

En definitiva, els clients que visiten Veterclínic estan satisfets i, segurament, si ho poguéssim demanar als animals, probablement també, ja que després de la visita de rigor o d'una eventual sessió de bellesa, solen ser recompensats amb qualche premi comestible de la tenda.

El 'veterinario total'

Francisco Solà

President del Col·lectiu de Jubilats

Como quiera que en el periodo estival el Colectivo de Jubilados no ha realizado excursión alguna para que, como es habitual, sea publicado en nuestra revista, hemos creído interesante entresacar algunos párrafos publicados en 'Información Veterinaria', en la sección 'perfiles veterinarios', referentes a nuestro amigo Tomeu Anguera, por si hubiera pasado desapercibida su lectura en nuestra revista de ámbito nacional. 'Información Veterinaria' dice entre otras cosas que Tomeu Anguera pertenece a la promoción de 1958. De 500 estudiantes que empezaron se licencia-

ron 18. Al acabar la carrera, nuestro amigo y compañero pasó dos años en el extranjero ampliando estudios y practicando alemán, inglés y francés, entre otros idiomas. En el año 1970 ingresó por oposición en el Cuerpo Nacional Veterinario. Desde 1973 hasta 2002 fue jefe de servicio de Ganadería en Baleares. En dicho servicio realizó programas para una mejora genética de la población de las vacas de Baleares y promovió campañas de saneamiento, en especial contra la peste porcina africana. En 1990 fue elegido académico de número de la Real Academia de Medicina de las Islas Baleares, de cuya entidad fue nombrado presidente en febrero de 2010, como todos recordamos.

En el campo estrictamente profesional, Tomeu Anguera ha trabajado en patología y reproducción del ganado vacuno, como también hizo prácticas de cirugía en la Facultad de Veterinaria de Munich. También trabajó en clínica rural y en Dinamarca se dedicó a producción animal, estudiando cría de porcino y vacuno lechero en Inglaterra.

Tomeu Anguera ha publicado varios libros, en especial sobre el cerdo mallorquín. En la actualidad está trabajando en la confección de un libro sobre la veterinaria colegial balear desde sus comienzos hasta el presente.

Terminaré como empieza el artículo de la revista: 'Tomeu Anguera es un veterinario Total'.

La història de la Veterinària a les Illes Balears

Capítol 3. Característiques del primer Colegio - Escuela de Veterinaria de Madrid

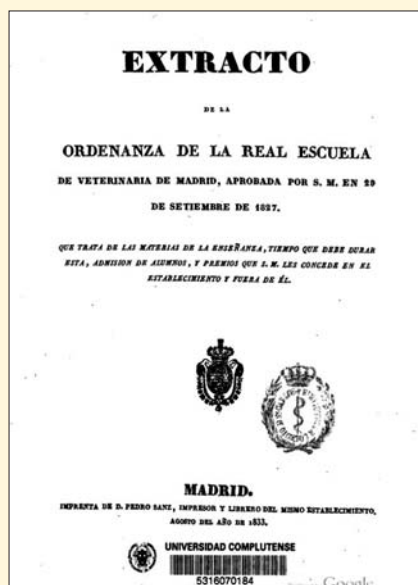
Per TOMEU ANGUERA

20

Hemos comentado en capítulos anteriores algunos datos del primer veterinario de origen mallorquín (Andrés Reyes Perelló), que realizó sus estudios de Veterinaria en el Colegio - Escuela de Madrid. Es fácil imaginar que las condiciones de estudio que reunía este centro, eran muy distintas a las actuales, y ello era debido en parte a algunos motivos del espíritu fundacional que perseguía el mismo.

El Teniente Coronel Veterinario Gonzalo Espeso del Pozo destacaba en sus escritos el carácter especial que daban al edificio la presencia de las garitas emplazadas a los lados de su portón de entrada. Relacionaba esta particularidad con el carácter semimilitar que se había dado al Colegio, ya que éste tenía como misión particular la de "mejorar y ampliar los conocimientos de los aspirantes al mariscalato, es decir, de los futuros veterinarios militares". De ahí, que en la Gaceta de Madrid

de día 8 de octubre de 1793, se señalara que la Real Escuela, abriría el curso con 14 alumnos de los Regimientos de Caballería, 16 de los

Document cedit per Tomeu Anguera.

Regimientos de Dragones y 12 paisanos. A pesar de estas previsiones,

según el Libro de Matrículas, abierto en 1801, y que se conserva en la Facultad de Veterinaria de Madrid, figura que en el año 1793, se matricularon solamente 13 alumnos.

Otro carácter que distinguía a los alumnos de este Colegio-Escuela, era que dependía del ramo de Guerra, por lo que funcionaba casi militarmente, conllevando este hecho la uniformidad de los alumnos, los cuales estaban bajo el control de un Teniente Coronel que les pasaba revista de vestimenta, y el alojamiento de los alumnos de origen militar, como era el caso de Reyes Perelló, en la propia Escuela.

Otra característica del Colegio-Escuela durante sus primeros años, era que los alumnos iban conducidos a las clases teóricas y prácticas por el Sargento correspondiente. Estas normas se mantuvieron hasta 1833, año a partir del cual la Escuela de Veterinaria dejó de figurar como Centro Militar de Enseñanza.

¿Puedo instalar una videocámara en la sala de espera para el control de mis clientes? En caso afirmativo, ¿debo cumplir alguna norma o requisito especial para emplearla?

La videovigilancia es un sistema utilizado para controlar a las personas o sus actividades que ha experimentado un gran auge en los últimos tiempos debido al desarrollo tecnológico y al abaratamiento de los costes. Por ello, antes de instalar una videocámara en la sala de espera de la consulta veterinaria, por ejemplo, hay que conocer las implicaciones y responsabilidades que conlleva.

En primer lugar **la imagen de una persona es un dato de carácter personal**, en la medida que es identificable o susceptible de ser identificada y, por tanto, amparada por la normativa de protección de datos vigente.

La premisa de la que hay que partir es que **el uso de cámaras deberá ser siempre subsidiario**, utilizándose exclusivamente cuando no exista un modo menos intrusivo de lograr la finalidad buscada, y que sea un método idóneo para lograr el objetivo, necesario (única forma de lograr el objetivo) y proporcionado (evaluando los perjuicios y beneficios para el interesado y terceras personas). En definitiva, sólo se permite la instalación de cámaras cuando la finalidad de vigilancia no pueda satisfacerse mediante otros medios que, sin que exijan unos esfuerzos desproporcionados, resulten menos intrusivos para la intimidad de las personas.

El régimen jurídico de la videovigilancia se ha visto modificado con la entrada en vigor, el 27 de diciembre de 2009, de la conocida como **Ley Ómnibus** (Ley 25/2009 de 22 de diciembre, de modificación de diversas leyes para su adaptación a la ley sobre el libre acceso a las actividades de servicios y su ejercicio) al modificar la ley 23/1992 de 30 de julio de Seguridad Privada, por lo que en la actualidad hay que distinguir dos supuestos:

1º.- Si la instalación del sistema de videovigilancia está conectado a una central de alarmas, y de conformidad con la Ley 23/1992, de 30 de julio, de Seguridad

Privada y su Reglamento, por lo que deberá ser una empresa autorizada.

2º.- Si la instalación del sistema de videovigilancia NO está conectado a una central de alarmas, la instalación y puesta en funcionamiento de videocámaras IP y Webcams capaces de transmitir datos en formato digital a través de Internet, siempre que no estén conectadas a una central de alarmas, podrán ser realizadas por cualquier particular o empresa, atendiendo al artículo 14 de la Ley Ómnibus. Ello sin perjuicio de adoptar las medidas de seguridad necesarias para salvaguardar la información, en aplicación de la normativa en protección de datos de carácter personal.

En aplicación de la Instrucción 1/2006 y los informes y recomendaciones de la propia Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) el responsable deberá tener en cuenta los siguientes aspectos:

a) Las cámaras y videocámaras instaladas en espacios privados **no podrán obtener imágenes de espacios públicos**.

b) Hay que colocar en las zonas de videovigilancia al menos un **distintivo informativo** en un lugar visible, como mínimo en todos los accesos y a la altura de los ojos, que incluya las pala-

bras **'ZONA VIDEOVIGILANCIA'**.

c) **Tener a disposición de los interesados impresos** con la información prevista en el artículo 5.1 de la Ley Orgánica de Protección de Datos (informando de la existencia de un fichero o tratamiento de los datos personales -imagen-, identidad del responsable del fichero o tratamiento, información sobre la posibilidad de ejercitar sus derechos de acceso, rectificación, oposición y cancelación, etc.).

d) Si el sistema genera un fichero el responsable deberá notificarlo previamente a la AEPD, para su inscripción en el Registro General, lo que ocurre si hay algún tipo de grabación. Si las cámaras se limitan a reproducir las imágenes en tiempo real, no se considera fichero, no hay que notificarlo a la AEPD pero sí existe la obligación de informar sobre el mismo.

e) **Si las imágenes se graban, sólo se podrán conservar por el tiempo imprescindible** para la satisfacción de la finalidad para la que se recabaron, y en todo caso deberán ser canceladas en el plazo de un mes desde su captación.

BUFETE
ANTONIO FONT ABOGADOS

Signos clínicos, diagnóstico diferencial y técnicas diagnósticas:

En nuestros 3 pacientes se presentó una efusión pericárdica hemorrágica aguda que dio lugar a la aparición de un tamponamiento cardíaco. Este consiste en una alteración hemodinámica caracterizada por la reducción del llenado cardíaco debido a la compresión externa, principalmente de aurícula y ventrículo derechos, de paredes más finas que las izquierdas, con congestión venosa, disminución del gasto cardíaco y colapso cardiocirculatorio. Ello da lugar a los signos clínicos característicos de: disnea, taquipnea, debilidad, síncope, agrandamiento abdominal con hepatomegalia y ascitis. En la exploración física apreciamos pulso rápido y débil con venas yugulares distendidas y en la auscultación un signo clásico es la presencia de sonidos cardíacos amortiguados a la vez que taquicardia y en algunos casos arritmias y presencia soplos. Los sonidos pulmonares pueden también estar amortiguados en el caso de que exista efusión pleural.

ECG: La presencia de alternancia eléctrica consistente en la variación del tamaño de los complejos QRS en cada latido, debido al movimiento oscilatorio del corazón en el interior del pericardio, aparece en el 50% de los casos. Hipovoltaje eléctrico con complejos QRS de menor amplitud y depresión del segmento ST, taquicardia sinusal y en algunas ocasiones presencia de arritmias ventriculares.

Radiología: Imagen de agrandamiento globoide con pérdida de la silueta cardíaca y desviación traqueal. Normalmente no suele haber evidencia de congestión ni edema pulmonar, aunque sí de distensión de la vena cava, efusión pleural, hepatomegalia y ascitis.

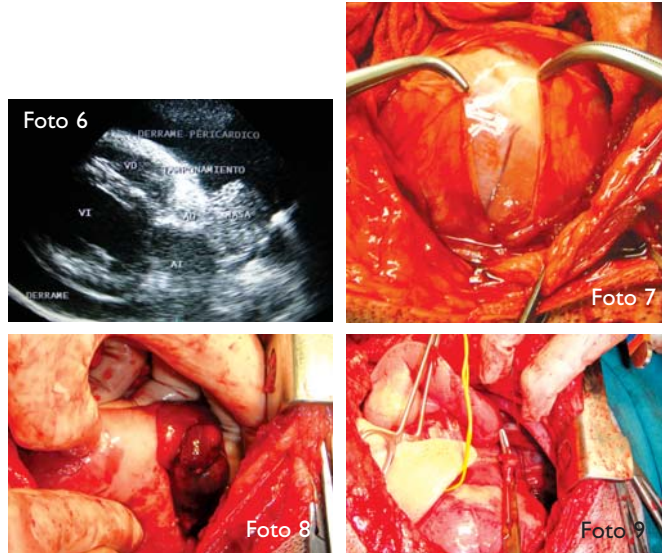
Ecografía: Es la prueba de elección y de más valor para el diagnóstico del derrame pericárdico y de la visualización de neoplasias tanto cardíacas como pericárdicas (**foto 6**). Observaremos la presencia de un acúmulo anecoico entre corazón y pericardio, además de apreciarse el colapso de la aurícula derecha, imagen ésta sensible y específica de tamponamiento cardíaco.

Diagnóstico diferencial: Las efusiones pericárdicas pueden clasificarse en función del tipo de líquido acumulado; así podemos tener trasudados puros como en el caso de hipoproteinemias; trasudados modificados como los producidos tras un fallo cardíaco congestivo; exudados como en pericarditis infecciosas y en la mayoría de las veces hemorrágicos. En el diagnóstico diferencial del hemopericardio deberíamos contemplar en primer lugar las neoplasias, siendo las más frecuentes los hemangiosarcomas de aurícula derecha con predisposición en pastor alemán y golden retriever; tumores de base de corazón localizados en la raíz aórtica y tronco pulmonar que afectan más a perros de razas braquicefálicas como bulldog y bóxer y correlacionados con la hipoxia crónica debido a la malformación de las vías respiratorias superiores; mesoteliomas y con menor frecuencia carcinomas, sarcomas y fibromas de distinto origen celular. Otras causas de hemopericardias son la efusión pericárdica idiopática y de menor incidencia la rotura auricular izquierda y la intoxicación por rodenticidas.

Tratamiento médico y quirúrgico

La actuación de emergencia que debe realizarse en todos los casos que presentan un derrame pericárdico con tamponamiento cardíaco es la pericardiocentesis, estando contraindicada la administración previa de diuréticos que pueden empeorar la hipotensión y provocar un colapso circulatorio.

En nuestros tres casos, y ante la presencia de masas en la aurícula y orejuela derechas, previamente diagnosticadas ecográficamente, se procedió a la realización de una pericardiectomía subfrénica. Una vez estabilizado el paciente realizamos una toracotomía en el 4º o 5º espacio intercostal derecho. Seguidamente, y con la ayuda del bisturí eléctrico, realizamos una incisión en forma de T en el pericardio desde la base hasta el apex (**foto 7**) y extendemos dicha incisión circunferencial hasta liberar el corazón por debajo de los nervios frénicos de ambos lados y ligando o cauterizando el ligamento pericardiofrénico. Esto se consigue con la ayuda de un asistente que eleva el corazón suavemente con la ayuda de la mano. En nuestros tres casos pudimos extirpar la neoplasia situada en aurícula y orejuela

Fotos cedidas por Canis.

derechas (**foto 8**) y su posterior estudio anatomopatológico confirmó la existencia de un hemangiosarcoma. Tras la aplicación de un clamp vascular se procedió a resecar la masa neoplásica (**foto 9**), para posteriormente suturar la incisión con sutura continua monofilamento absorbible, monosyn 3/0 y aguja atraumática. En uno de los pacientes y debido al sangrado persistente realizamos una ligadura en masa de la zona. Últimamente, para resecar estos tumores cardíacos, estamos empleando las mismas grapadoras quirúrgicas toracoabdominales que utilizábamos para resecar lóbulos pulmonares y hepáticos, lo que mejora los resultados, a la vez que disminuye el tiempo quirúrgico y los problemas de sangrado. Otras localizaciones tumorales más difíciles de acceder son las masas intracavitarias o intramurales. Con la técnica del bloqueo de flujo caval, y ligando temporalmente la vena cava craneal, cava caudal y vena ácigos, es posible realizar intervenciones a corazón abierto durante cerca de 3 minutos para la resección de estas masas.

Tras la cirugía instauramos en todos los casos el mismo protocolo quimioterápico VAC para hemangiosarcoma, consistente en 4 a 6 ciclos de 21 días de doxorubicina 30mg/m² (día 1 de cada ciclo), vincristina 0,75mg/m² (días 8 y 15) y ciclofosfamida 200-300 mg/m² oral (día 10 de cada ciclo).

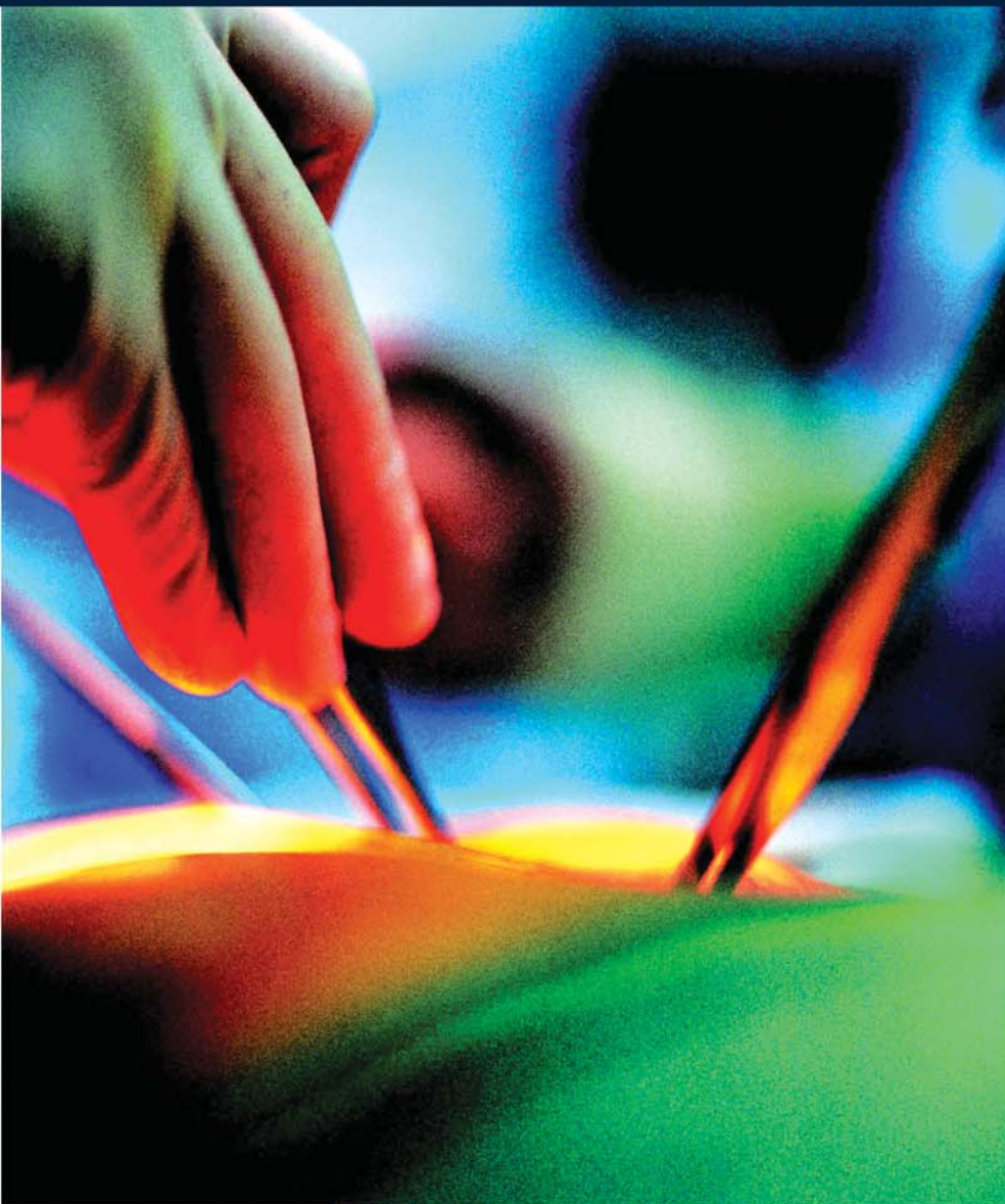
Discusión:

En nuestro primer caso y tras 3 meses y medio de supervivencia sin presentar evidencia clínica ni diagnóstica de recidiva, Neko fue eutanasiado debido a la extravasación accidental de doxorubicina y la aparición de necrosis tisular en la pata. Siempre habrá que ser sumamente cuidadosos en el momento de administrar las quimioterapias intravenosas, incluso como nosotros hacemos de forma habitual sedando ligeramente a nuestros pacientes, ya que la extravasación de estos productos y principalmente la doxorubicina puede causar efectos devastadores.

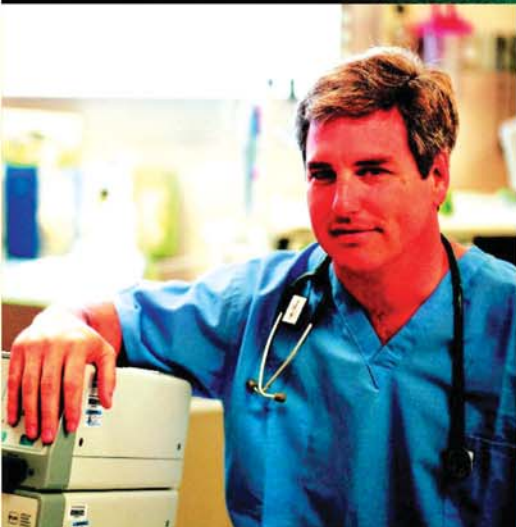
Nuestro segundo paciente, Troski, tuvo una supervivencia de 9 meses y 1 semana, y fue eutanasiado debido a la aparición de metástasis hepáticas y sangrado abdominal.

En el tercer caso y aunque hubo una buena resección tumoral, Ellis presentaba en el momento de la cirugía otros nódulos metastásicos de menor tamaño en aurícula y pericardio, y a pesar de ello su supervivencia fue de casi 5 meses presentando al final metástasis pulmonar y sangrado pleural.

Ante la pregunta de si vale la pena actuar en los casos de tumores cardíacos sangrantes, la evidencia de otros estudios, al igual que en nuestros casos clínicos, nos hace recomendar que en la mayor parte de las veces en las que no haya metástasis, sí será aconsejable la intervención quirúrgica. La cirugía nos permitirá extirpar el tumor en algunos casos, y en otros inextirpables, la realización de una pericardiectomía subfrénica parcial será una óptima técnica paliativa. Ello aumentará de forma significativa la supervivencia media de estos perros a la vez que permitirá tomar muestras para biopsiar mejorando así las posibilidades terapéuticas. En un estudio en perros con tumores de base de corazón tratados sólo médicamente o con pericardiocentesis, la supervivencia media pasaba de 129 a 661 días, y en otro estudio de 42 a 730 días.

**Más de 200.000
profesionales
cuentan ya
con nuestro respaldo**

A.M.A., ofrece su producto de Responsabilidad Civil Profesional tanto a los sanitarios como a sus sociedades como la mejor respuesta a la exigencia legal de cobertura a los daños ocasionados en la actividad sanitaria

- Cobertura total durante toda su vida profesional
- Equipo Jurídico especializado en asuntos de Responsabilidad Civil Profesional
- Continuidad y solvencia

40 años asegurando a los profesionales sanitarios

Infórmate sobre todos nuestros Seguros y Servicios:

• A.M.A. Palma de Mallorca **971 714 982**

Barón de Pinopar, 10 C.P. 07012

pmallorca@amaseguros.com

• A través de internet: **www.amaseguros.com**

Compra Fàcil Visa

La tardor és més fàcil.

Tornar a la feina, l'escola dels nins, apuntar-se al gimnàs, preparar la roba d'hivern... Tots aquests són motius per no desitjar que arribi el mes de setembre. Però, i si et deim que amb la **Targeta Compra Fàcil Visa** podràs pagar les teves compres còmodament sense interessos?

**Paga en 6 mesos
sense interessos.**

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS